

Willem Melchior

De tijd is op

Uitgeverij Atlas Contact
Amsterdam/Antwerpen

Woensdag 18 juli

Hm. Terwijl ik een sigaret opsteek. Nog geen uitsluitel. De KNO-arts was een vriendelijke, nog tamelijk jonge vrouw, die evenwel een slangetje met een camera eraan in mijn neusgaten stak, eerst in het ene en toen in het andere, wat nog ging, maar het daarna via mijn rechterneusgat helemaal tot in mijn keel bracht, wat veel minder ging. Niet, eigenlijk. Tot mijn verdediging voer ik aan dat ze me slecht had voorbereid op wat me overkwam, alleen op het allerlaatste moment iets operend als dat het ‘misschien een beetje vervelend’ kon aanvoelen. Dat was zacht uitgedrukt. Ik moest diep inademen, ‘hèhè’ zeggen, ontspannen, maar dat ding dat tegen mijn huid en vanbinnen tegen mijn adamsappel duwde, deed alles verkrampen, zodat ik begon te kokhalzen en mijn adem stokte en de tranen over mijn wangen liepen. Ik opende mijn ogen, richtte mijn aandacht op het raam, hoewel dat nergens op uitkeek, hield me voor dat er niets aan de hand was – alles vergeefs: ik ging onverminderd voort gewurgd te worden en

de dokter zag niet wat ze moest zien, zo bleek toen ze het apparaat verwijderd had. Op mijn voorstel keek ze nog een keer. Ik dacht: nu ik enig idee heb waar ik me op in moet stellen, gaat het vast beter, en kennelijk wilde ik erg graag weten waar ik aan toe was. Inderdaad ging het beter, volgens mij althans, maar voor het resultaat maakte dat blijkbaar geen verschil, de dokter zag nog steeds niet wat ze zien moest. Op de ene stemband zat iets wits, zo verklaarde ze toen we weer aan de tafel hadden plaatsgenomen, het kon littekenweefsel of slijm zijn, maar ook, nou ja, ze vertrouwde het niet. ‘U bedoelt kanker?’ vroeg ik. Wel, ze wilde me niet bang maken, maar het kon inderdaad ook kanker zijn, in welk geval echter, haastte ze zich eraan toe te voegen, we er zo vroeg bij waren dat het zeker helemaal genezen kon worden. ‘Ah,’ zei ik, door die stelligheid verontrust, en toen liep ze ook nog met me mee om op het maken van de nieuwe afspraak toe te zien. Dat gebeurde bij de afsprakenbalie, een heel gewone tafel in de hal met een meisje eraan dat in de computer keek en na enig geratel op het toetsenbord en getuur op het scherm mededeelde dat ik eind augustus terecht kon. Dat, vond de dokter op even minzame als gedecideerde toon, was te laat. Er werd gepuzzeld, overlegd, nogmaals gebeld, afkortingen vlogen over mijn hoofd, september viel, en toen verklaarde iemand aan de andere kant van de lijn zich kennelijk bereid zijn lunchpauze op te offeren, want nu kan ik morgen om vijf voor twaalf terecht. Ik krijg dan een foniatrisch onderzoek, dat vijfenveertig minuten gaat duren. Een logopediste test mijn stem en daarna wordt er opnieuw in mijn keel gekeken, maar door een andere dokter met een ander apparaat.

Inmiddels heb ik een tweede sigaret opgestoken.

Ben ik nou bang? Ontzet?

Zolang je in het ziekenhuis bent, is het akelig. Je voelt je een klootzak dat je rookt, en dan nog zoveel, al had je zonder het roken misschien allang in een inrichting gezeten. Het ziekenhuis ontpopt zich als een fabriek, je wilt weg en begrijpt ineens dat je alles op alles moet zetten om te zorgen dat je niet in de medische molen terechtkomt. Maar als je in de buitenlucht terug bent gekeerd en op de fiets zit, vervliegt de beklemming snel weer.

Misschien heb ik wel kanker. Keelkanker.

Stembandkanker.

De dokter vroeg of ik last had van brandend maagzuur. ‘Nee,’ zei ik. ‘Of nou, ja, gisteren toevallig. Maar verder niet.’ Ze nam het, met een knikje, voor kennisgeving aan en ik dacht: wat kan het anders zijn dan kanker? De heesheid is ergens van het voorjaar begonnen en sindsdien niet meer weggegaan en wordt sinds kort merkbaar erger. Aanvankelijk had ik er alleen last van als ik zong en dan dacht ik: zeker te veel gerookt de laatste tijd, en: het gaat wel weer over als ik straks bij Frans zit, op Tenerife. Maar het ging niet over en daags na mijn terugkeer uit Tenerife vroeg mama of ik verkouden was. ‘Nee,’ zei ik, ‘die heesheid heb ik al een maand of drie’, waarop ze schrok. Ineens begonnen meer mensen te vragen wat er met mijn stem aan de hand was en betrapte ik me erop dat ik in gezelschap steeds vaker mijn mond maar hield omdat ik wist dat ik er met mijn gebrek aan volume toch niet tussen kon komen.

De mogelijkheid van een keelontsteking werd vorige week door de huisarts al uitgesloten. Een ontsteking kan schijnbaar geen drie maanden duren.

‘Ze maken een filmpje van je stembanden,’ zei die man, ‘daarop kunnen ze zien wat er scheelt. Ik verwacht dat logopedie volstaat.’

Het meisje van de afsprakenbalie zei: ‘Nou, en dan zeggen ze dus of u bijvoorbeeld geopereerd moet worden.’ Ik knikte, zei: ‘Juist ja, op die manier’, en dacht: hè, wat? Geopereerd worden?

Ik wil helemaal niet geopereerd worden. En dan aan mijn keel! Ik moet er niet aan denken.

En ik dacht: voor euthanasie kom ik voorlopig zeker niet in aanmerking.

Want dat is wel erg, je denkt als je rookt: dan ga ik maar dood, maar dood ga je niet zomaar, eerst word je ziek en het ziek zijn kan heel lang duren en heel akelig zijn en dan moet je het maar hard genoeg willen en ertoe in staat zijn: jezelf doodmaken.

En dan is er nog de doem van het stoppen met roken.

Vannacht, toen ik niet kon slapen, dacht ik: waarom doe ik het niet gewoon?

Maar als ik dan beneden zat, stak ik toch weer een sigaret op.

Anders dan voor de aidsdreiging intussen, waar ik jarenlang onder gebukt ging, schaam ik me voor de kankerdreiging niet.

Hoe zullen we morgen piepen?

Donderdag 19 juli

Kon ik weer niet slapen, terwijl ik toch verwacht en gehoopt had dat ik zo weg zou zijn. Ik ging om over halftwee naar bed

en weet niet precies hoe lang ik wakker lag, maar heb in elk geval de klok van vieren nog horen slaan. Was ik nerveus? Dan toch onbewust. Ik had een lange, volle dag gehad en was weldadig moe. Eenmaal in bed merkte ik dat ik, misschien juist door de moeheid, lijflijk aan een vage, maar onmiskenbare onrust ten prooi was, met darmen die rommelden, spanning in mijn borst en een beetje een zeurend gevoel aan mijn aars, zodat ik me nog even afvroeg of ik soms voor een soa moest vrezén. Lijflijke onregelmatigheden weten de aandacht buitengewoon goed op zich gevestigd te houden. Intussen heeft het er alle schijn van dat het nachtelijke ritme zich aan het herstellen is. Ik bedoel dat de slaap naar de ochtend terugschuift waar ik bij sta. Het lijkt zelfs of de onrust veroorzaakt wordt doordat ik me niet aan het nachtelijke ritme houd en zodoende slaapgebrek lijd. Een paar keer flink doorslapen zou helpen, maar als de slaap niet voor vieren komt, gaat dat alleen in de middag. Terwijl ik zondag dus om vijf uur 's morgens al in de taxi naar Schiphol moet zitten. Daar word ik in elk geval nerveus van.

Mijn probleem is niet dat ik rook, maar dat ik zoveel rook. Belachelijk veel, en dat al zo lang: er moest een keer narigheid van komen. Intussen ben ik nog niks wijzer. De logopediste, een bijzonder opgewekte en hartelijke jonge vrouw, betoonde zich verheugd over mijn longinhoud, die vijf liter bedroeg. Kennelijk was dat veel voor een zo straffe roker als ik. Vervolgens kon ik een toon die ze aangaf, eenentwintig seconden vasthouden. Dat vond ik zelf ook lang. 'Met uw longen is in elk geval niets mis,' zei ze. Ten slotte was mijn stem als ik zong beter dan als ik sprak. Toen werd er geklopt

en verscheen de dokter, een voortvarende, niet onvriendelijke, zij het ook naar mijn smaak iets te joviale man met zilvergrijs haar die binnen kwam struinen zonder zich iets aan te trekken van het feit dat de logopediste eigenlijk nog niet klaar was, en die duidelijk een stuk minder dan zij geïnteresseerd was in een gedachtewisseling over het schrijverschap, gitaar spelen en Tom Waits. Hij bediende zich van een soort groot pistool waarvan hij de loop in mijn keel stak terwijl hij met zijn vrije hand zo hard aan mijn tong trok dat ik, tranend, kuchend en dierlijke klanken uitstotend, al mijn zelfbeheersing nodig had om niet te gaan spartelen. Intussen keek hij op een scherm schuin achter mij. Net als gisteren moest ik diep inademen, 'hèhè' en 'ie' zeggen en ontspannen, hierbij behalve door de dokter zelf ook van aanwijzingen voorzien door de logopediste, die over me heen gebogen stond en me aanvuurde alsof ik een sportprestatie aan het leveren was. Een en ander pakte des te ongemakkelijker uit omdat zowel de logopediste als de dokter van een meeloper vergezeld ging, de eerste een jongen, de tweede een meisje, heel keurige jongelui aan wie ik was voorgesteld maar die verder niets deden dan zwijgend erbij zitten of staan en toekijken, zodat ik dit toch tamelijk intieme en ontluisterende oordeel met drie man publiek onderging. Overigens was het onderzoek klaar voordat het goed en wel akelig had kunnen worden. Dat viel mee. Alleen bleek het vervolgens enkel bevestigd te hebben wat gisteren al duidelijk was, namelijk dat op de ene stemband, die bovendien rood was opgezet, iets wits zat dat daar niet hoorde: de dokter toonde het me op de filmbeelden, die een grillig gewelfde, schoksgewijs uitzettende en weer samentrekkende grot van gegroefd en ge-

ribbeld, glanzend rood vlees te zien gaven, met plaatselijk inderdaad een waas van heel fijne witte spikkeltjes erover. Logopedie mocht, maar eerst moest worden vastgesteld wat de witte aanslag was. Ze gingen dat doen aan de hand van weefsel dat tijdens een onderzoek onder narcose bij me zou worden weggehaald. Ik knikte, zei: ‘Oké’ en vroeg de dokter hoe groot hij op grond van de beelden de kans achtte dat het niet deugde. Daar kon hij niets met zekerheid over zeggen, ze gingen die biopten immers nemen om erachter te komen hoe het zat. Maar voor nu hield hij het op fiftyfifty. Wat ik veel vond. En toen boog hij zich tot besluit naar me over en gaf hij me heel nadrukkelijk te verstaan dat ik wat er nu met me gebeurde, ongeacht de uitslag straks, hoe dan ook als een waarschuwing moest begrijpen om iets aan het roken te gaan doen, bijvoorbeeld stoppen. Nogmaals knikte ik en zei ik: ‘Oké.’ Kennelijk was dat een koelere reactie dan hij verwachtte, ik had althans de indruk dat hij even van zijn apropos raakte, onzeker of zijn woorden wel tot me doorgedrongen waren, of misschien zelfs een tikje ontstemd dat ze zo weinig uitwerking op me hadden, en heel even heerste er verwarring, alsof er een misverstand was ontstaan.

Voor het onderzoek onder narcose werd met veel moeite op maandag de dertigste, dus daags na terugkeer van de vakantie in Flayosc, een gaatje gevonden. Of eigenlijk werd op voorspraak van de dokter, die net als de dokter gisteren meeliiep naar de afsprakenbalie, dat gaatje geloof ik gewoon gemaakt.

En dan moet ik zo meteen naar het ziekenhuis terug voor een gesprek met de anesthesioloog – dat is wat voorheen de anesthesist heette, en daar weer voor de narcotiseur. Nog lan-

ger geleden kreeg je gewoon een glas rum en een klap met een houten hamer op je hoofd.

Weer buiten, bij het ziekenhuis op de stoep, heb ik een sigaret gerookt, hopend en tegelijkertijd vrezend dat het misschien meteen de laatste zou zijn. Ik ben ervoor op een van de bankjes gaan zitten die daar staan. Toen ik even later naar mijn fiets liep, schoot ik een beetje vol, niet huilend omdat ik misschien keelkanker heb, maar omdat ik verder moet leven zonder roken.

Het verlies van het roken is tevens het verlies van het leven zoals ik het tot op heden heb geleid.

Intussen heb ik ook thuis alweer gerookt.

Avond, laat. Ik mag nog niet stoppen met roken. Van de anesthesioloog, een leuke jongeman die, nadat ik eerst uitvoerig was bevraagd en voorgelicht door een verpleegkundige, lang op zich had laten wachten. Ik dacht dat hij een grapje maakte, maar ‘nee nee, heus’, het was hem ernst: wanneer je stopt met roken, raakt je slijmhuishouding ontregeld, wat de anesthesie zeer bemoeilijkt, en dan duurt het zes weken voordat de boel weer in evenwicht is. ‘Goh,’ zei ik, en ik vroeg: ‘Moet ik dan ook vijftig sigaretten per dag blijven roken?’ Nee, dat hoefde niet, sterker nog, het was een bijzonder onverstandig ding om te doen. Ik knikte peinzend: ‘U bent niet de eerste die dat zegt.’ Een beetje tot mijn eigen verrassing stemde het voorlopige rookgebod me zo opgewekt dat ik de afdeling hardop in de lach schietend, het ziekenhuis met een brede grijns op mijn gezicht verliet en nog net niet naar mijn fiets huppelde.

Na gisteren de neusgaten en vanmorgen de longen wa-

ren vanmiddag ook de bloeddruk, de hartslag en de saturatie – dat is het zuurstofgehalte in het bloed – in orde.

Vrijdag 20 juli

Lag ik er om vier uur in en sliep ik uitstekend, met een keer wakker worden en plassen om acht uur tot tegen twaalfen, waarna ik om halfeen ben opgestaan: het is opmerkelijk hoe daags voor Flayosc het nachtelijke ritme zich herstelt. Overigens was ik erg moe. Mama vertrok tegen halfelf. Daarna sprak ik Bavo in, die ik ineens in geen dagen meer gezien had. Ik waste af, dronk koffie terwijl ik de krant doorbladerde en schreef wat in het dagboek. Rond middernacht trad de rust in en heb ik mijn nagels geknipt, nadat ik eerst handen en voeten in een emmer warm water had geweekt; de teennagels bleken niet te hoeven. Vervolgens trimde ik mijn schaamhaar, wat aanvankelijk nogal moeizaam ging, ik kreeg er althans kramp in mijn nek van. Tussendoor legde ik spullen voor Flayosc klaar, op de piano en op de tafel achter en op de slaapkamer: telkens wanneer me iets te binnen schoot, sprong ik op en ging ik het pakken en voegde ik het aan de verzameling toe. Nou, en toen heb ik nog lange tijd in de bruine fauteuil gezeten, met niets er meer bij behalve rode wijn en sigaretten voor me uit denkend zonder echt te denken. Ik rookte vrijwel aan één stuk door, wat onder de gegeven omstandigheden misschien gek, maar verder heel gewoon was. De nachtelijke bezinning biedt overzicht, brengt me tot mezelf, verzoent me met het bestaan, waar ik tegelijkertijd niet echt meer om geef. De ziekenhuisbezoeken, het keelonderzoek, de mogelijke kanker aan de stembed, het vooruitzicht van het leven

zonder roken: het kwam me alles, terwijl ik er een denkbeeldige toehoorder verslag van deed, ineens volstrekt onwerkelijk voor. Iets in me neemt het nieuwsgierig, verwonderd en gelaten waar.